

АВТОМАТИЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Стаття висвітлює проблеми автоматизації управлінського обліку на вітчизняних підприємствах, обґрунтовує її необхідність, розкриває переваги та недоліки засобів такої автоматизації

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання інформаційні технології займають все більш вагомe місце. Без комп'ютерної обробки даних не обходиться не один поважний відділ будь-якого підприємства. Автоматизація бухгалтерського обліку набуває повального характеру. Тож облікова інформація для управлінських потреб також потребує своєї специфічної форми автоматизації.

Аналіз останніх досліджень. Забезпечення керівництва підприємства обліково-управлінською інформацією є дуже актуальною проблемою, їй приділяють увагу багато вітчизняних та іноземних вчених, таких як Ф.Ф.Бутинець, Г.Г.Кірейцев, У.Кіт, В.Б.Моссаковський, М.Ф.Огійчук, В.Я.Плаксiєнко, Ч.Т.Хорнгрен, Дж.Фостер, В.П.Ярмоленко тощо.

Ціль роботи. На даний момент існують декілька засобів автоматизації управлінського обліку. Вони мають свої переваги та недоліки. Однак їх необхідно пристосувати до потреб вітчизняних підприємств. Пошукам відповіді на це питання присвячена дана стаття.

Виклад основного матеріалу. Якої величини не було б підприємство, до якої галузі воно б не відносилось, однаково, воно зіштовхується із проблемою обліку фінансово-господарських операцій. У своєчасному та коректному одержанні цієї інформації зацікавлені в першу чергу засновники та керівники підрозділів підприємства, тому при виборі системи обліку вони відштовхуються від її функціональності.

Залишимо осторонь питання про автоматизацію бухгалтерського обліку, тому що було вже досить багато статей і обговорень на цю тему, і зупинимось на питанні автоматизації управлінського обліку.

Кожний керівник, а тим більше засновник хоче бачити результати діяльності підприємства в цілому, а також у розрізі різних відділів, філій або різних напрямків діяльності.

У цей час багато підприємств використовують тим або іншим способом програми, що автоматизують управлінський облік і формування управлінської звітності.

Ці програми можна умовно поділити на 5 груп, які одночасно є й свого роду етапами автоматизації [1]:

1. Електронні таблиці (Excel, Lotus і т.д.).
2. Програми бухгалтерського обліку з можливістю ведення в них управлінського обліку.
3. Програми написані власними силами (макроси в Excel, SQL Server і т.д.).
4. Профільні програми для управлінського обліку.
5. ERP-системи (комплексна автоматизація підприємства), у рамках яких використовується блок по веденню управлінського обліку.

Дуже часто фінансовий директор або навіть керівник підприємства стоїть перед вибором, у якій програмі вести управлінський облік. Розглянемо основні етапи автоматизації управлінського обліку через які проходить практично будь-яке підприємство.

Як правило, підприємство починає вести облік і формувати різні види звітів в Excel. Цей вибір обумовлений широким поширенням даної програми, досить більшим набором інструментів і функцій для побудови звітів. Excel на першому етапі діяльності підприємства зручний по багатьом параметрам: не устояний формат звітності, постійні зміни пов'язані з розвитком підприємства, недостатньо кваліфікований персонал не дозволяють підприємству "замахнутися" на комплексну систему управлінського обліку, обмежуючись лише вибірковими звітами часом не зв'язаними в єдину систему обліку. З

ростом підприємства з'являється необхідність у більш складній системі обліку, у якій бере участь велика кількість людей. Напівавтоматизована система, побудована із застосуванням електронних таблиць Excel уже не задовольняє вимоги підприємства, тому що вона стає неповороткою у зв'язку з різко зростаючою кількістю фінансових операцій, і не дозволяє оперативно одержувати необхідні звіти.

Після появи зростаючої кількості операцій багато підприємств намагаються сполучити дані бухгалтерського обліку з управлінським. У цьому випадку переслідується основна мета – розвантажити фінансових менеджерів і покласти частину роботи з формування фінансової звітності на бухгалтерів. Однак це звичайно пов'язано з появою додаткових проблем по обслуговуванню та підтримці системи в робочому стані. У першу чергу, труднощі полягають у сполученні даних бухгалтерського й управлінського обліку. На догоду спрощення уведення даних, підприємство втрачає на якості одержуваної інформації: дані бухгалтерського обліку не дозволяють забезпечувати підприємство коректними даними управлінського обліку. Встає питання про альтернативні способи автоматизації управлінського обліку.

Наступні етапи розвитку автоматизації управлінського обліку на підприємстві (3-ій та 4-ий) автоматизація управлінського обліку власними силами та впровадження на підприємстві спеціалізованої системи управлінського обліку. Іноді, оминаючи 2-ий етап, підприємство переходить відразу до 3-го та 4-го. Це досить розумне рішення, якщо врахувати той факт, що сполучення автоматизації бухгалтерського й управлінського обліку тільки на 10-15% може дати позитивний ефект. При створенні програмного продукту автоматизації управлінського обліку власними силами (3-й етап), найчастіше представники фінансового відділу або відділу управлінського обліку беруть участь у написанні робочого завдання на створення програмного забезпечення. Далі АСУ займається розробкою даної програми, а впровадження відбувається спільними силами. Успіх такої автоматизації в першу чергу залежить від кваліфікації фахівців АСУ та фінансових менеджерів. Якщо підприємство являє

собою середній бізнес, то цього виявляється цілком достатньо, щоб повністю задовольнити потреби керівників відділів і засновників в одержанні управлінської звітності. Більш того, фахівці з АСУ цілком можуть змінити структуру системи, у зв'язку зі змінами в самому підприємстві або в напрямках його діяльності [2].

Альтернативою третьому етапу є придбання спеціалізованого програмного продукту по управлінському обліку. Вони бувають двох видів: універсальні та "неуніверсальні". Універсальні, а саме підходящі до будь-яких типів ми не будемо розглядати, тому що вони не можуть задовольняти одночасно різним підприємствам, з різною організаційною й фінансовою структурою, з різною обліковою політикою тощо.

Спеціалізовані програми, створені під конкретне підприємство для ведення управлінського обліку найбільш підходять для підприємств. Нагадаємо, що тут мова йде про ті програмні продукти, які не є універсальними, тобто на базі однієї платформи розробляється унікальна модель під конкретне підприємство (аналогічно відбувається впровадження ERP-систем).

Впровадження ERP-системи досить тривала й дорога операція, що при вдалому впровадженні дозволяє автоматизувати не тільки ведення управлінського обліку, але й автоматизацію процесу керування закупівлями, запасами, діловодством тощо. Однак керівників підприємств зупиняє занадто висока ціна програмного продукту, послуг із впровадження та занадто висока ймовірність невдалого впровадження.

Отже, постає питання, чи повинне підприємство пройти всі ці етапи, чи можна вибрати один із наявних способів автоматизації та на ньому зупиниться.

Всі розглянуті варіанти автоматизації управлінського обліку, звичайно ж, мають право на існування, однак основна причина, що провокує проблему при веденні управлінського обліку та, що кожне підприємство в період свого існування піддається різним змінам в організаційній, фінансовій структурі, змінам у напрямках діяльності, збуту тощо. Відповідно, змінюється й структура системи управлінського обліку. Однак не можна однозначно визначити в якій

програмі легше буде зробити поточні зміни, не порушивши при цьому логіки розрахунків. З іншого боку, у більшості випадків набагато простіше й, саме головне, дешевше вносити зміни в програми створені власними силами або спеціалізовані "неуніверсальні" програми по управлінському обліку. Тому що в програмах створених самотужки для користувачів зрозуміла логіка розрахунків, а що стосується спеціалізованих "неуніверсальних" програм по управлінському обліку, у них, як правило, закладена можливість внесення серйозних змін структури системи [3].

Далі проаналізуємо позитивні та негативні сторони усіх перелічених вище етапів автоматизації управлінського обліку:

1. Електронні таблиці Excel.

Плюси: не вимагає витрат на придбання ПО (входить у пакет програм Microsoft Office), немає необхідності в навчанні персоналу роботі на даному ПО, широкі можливості форматування звітів, побудови будь-яких графіків.

Мінуси: більша ймовірність появи в розрахунках помилок, мимовільного видалення даних. "Напівавтоматизований" режим роботи. Для одержання консолідованої звітності потрібно досить багато часу для відомості даних. Закладена архітектура у файлах Excel не дозволяє одержувати звіти за будь-який період часу.

2. Програми бухгалтерського обліку з можливістю ведення в них управлінського обліку.

Плюси: при вдалому налаштуванні дозволяє заощадити досить багато часу на уведення операцій, тому що дані внесені бухгалтером попадають і в управлінську звітність.

Мінуси: несумісність бухгалтерських даних з даними управлінської звітності. Складність у впровадженні даної системи й технічному супроводі. Більші витрати ресурсів при необхідності зміни структури програми.

3. Власні розробки.

Плюси: при досить високій кваліфікації фахівців АСУ та фінансових менеджерів велика ймовірність одержання програми автоматизації

управлінського обліку, що відповідає всім необхідним вимогам. Можливість безболісної зміни структури системи.

Мінуси: необхідний час для розробки даного програмного продукту. Необхідність постійної підтримки й настроювання програмного продукту. Велика ймовірність появи помилок у створюваній програмі.

4. Спеціалізовані програми управлінського обліку.

Плюси: невисока ціна, впровадження програми за короткий проміжок часу, що відповідає всім необхідним вимогам.

Мінуси: необхідність залучення сторонніх фахівців для істотної зміни структури системи.

5. ERP-системи.

Плюси: широкі можливості автоматизації всіх процесів підприємства.

Мінуси: дорожня система, довгий строк впровадження, більші складності в зміні впровадженій архітектурі системи.

Висновки. Із усього вищезазначеного ми робимо висновок, що на кожному етапі автоматизації є свої переваги та недоліки, над якими ще необхідно працювати. Аналізуючи різні варіанти автоматизації управлінського обліку, керівництво може обирати той, що найбільше підходить саме для даного підприємства. Проте перед тим як приймати рішення, необхідно обов'язково ознайомитися з тими проблемами, які були висвітлені у нашому дослідженні.

Література

1. Кит У. Стратегический управленческий учет. / У.Кит. Пер. с англ. - М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2002. – 346 с.

2. Райан Б. Стратегический учет для руководителя. / Б.Райан. Пер. с англ.; Под ред. В.А. Миронова. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 2009. – 218 с.

3. Хорнгрен Ч.Т. Бухгалтерский учет: управленческий аспект. / Ч.Т.Хорнгрен, Дж.Фостер. Пер.с англ. / Под ред. Я.В.Соколова. – М.: Финансы и статистика, 2007. – 416с.